

„Marie Urmager“ - et menneske man aldrig glemmer

En beretning om en enestaaende kvinde - en af hverdagens helte

Man møder saa mange mennesker paa sin vej gennem livet, vidt forskellige mennesker, rige og fattige, dygtige og mindre dygtige, berømt og hverdagsfolk, folk i store stillinger og „lantevejsriddere“ — forskellige, ja, men dog alle med visse menneskelige træk tilfælle. Nogle glemmer man, andre vil man aldrig kunne glemme . . .

Her skal fortælles om en kvinde, som hører til sidstnævnte kategori. Hun fortjener en minderose — og beretningen om hende giver tillige et billede af livsvilkårene for hende og mange med hende, i et tryk landsogn i tiden 30-40 aar før århundredskiftet til ca. et tiårsvar-

de tidsrum efter. Dog saa tilføjes, at hendes skæbne og hendes mand og at bære den paa, var noget ud over det sædvanlige!

Marie døde i 1904, men opnaaede at fejre sin 55-aars fødselsdag, og kort tid forinden fik jeg hende til at fortælle om sit liv, helt fra barndomsstiden til hendes — næsten — 50-aars dag.

Jeg ser hende for mig endnu, som hun sad derude under æbletræet, ser hendes milde øjne, der afspejlede hendes indre. Hun havde let til smil og let til taarer.

Hun var enke efter længst afdoede urmager Frederik Frederiksen i Hjortsvang, deraf hendes tilnavn. Hun blev altid, og af alle, kaldt Marie Urmager. Jeg har aldrig hørt andet navn til hende.

Efter lidt snakken frem og tilbage „lidt protesteren under halvt generet smil, begyndte hun at fortælle, lidt famlende i begyndelsen, men saa blev hun grebet af minderne, blikket lysede — og stredes, alt som minderne vekslede med lys og skygge, og der tegnedes for mig billedet af en menneskeskæbne, en kvinde, om hvem man i sandhed kunne anvende de velkendte ord: „Et jævnt og muntert, virksomt liv paa jord“. . . Munter? — Ja og nej, og dog jo — for hun havde jo i vuggugave faaet det barnligt-gode sind, som hun bevarede gennem aarene til sin sidste stund, gennem alle livets tilfældigheder (og hun havde saavidt ikke dannet paa roser!).

Man hørte om forhold, skikke og sædvæner, som for os nutidsmennesker er fremmede, ja, i visse tilfælde helt uforstaaelige.

Marie fortalte: „Jeg er født paa Tørring Mark“ (Tørring mellem Vejle og Horsens). — „Min far var sønnefoged Kristen Møller. Vi var 21 søskende(!) ialt. Jeg havde 12 sølverbrødre. Da jeg var 7 aar, døde mor, far giftede sig igen, saa vi fik stedsmoder, men hun var god mod os, der var ingen grund til at klage. . .“ Maries blik bliver fjernt.

Gik du i skole i Tørring? — „Ja, og der er et par træk, jeg saa fortælle om. Der var en yngre lærer, som hed . . ., saa ja, det er masser af bedst i dette tilfælde at tie med navnet. Han kunne vi ikke lide, for han brugte de underligste straffemetoder, og tit helt uden grund. En gang gav han mig en tær i den ene haand og en bdrager i den anden og bad mig sætte mig midt paa gulvet i Klasseværelset. Der sad jeg saa til spot og spe og var gruelig flov.

Da han skulde rejse, hvad vi selvfølgelig ikke sørgede over, blev der alligevel smilet ind til en afskeds-gave til ham, men det gik anderledes med den gave end som først tænkt.

Jeg led saadan af frost i fingrene, og det var blevet saa pult, at jeg ikke kunne bære dem, uden at blodet sprang frem, derfor var det mig umuligt at skrive. Men han forlangte, jeg skulle, og slog mig flere gange over fingrene med roret af sin lange pibe. Det gjorde frygteligt ondt, og blodet sad i striber paa fingrene. Jeg grad naturligtvis og kunne nu slet ikke holde paa bverken piffel eller pæw og var helt uigkelig.

Men i frikvartieret samlede skolebørnene sig, og de var meget opmærksomme over dem. . .

Marie Urmager.

gen gave have, og saa tog hver stor skilling igen, saa kunne hun have stikke af, som hun ville — helst saa snart som muligt!

Jeg gjorde pigearbejde hjemme, til jeg var 14 aar. Saa blev jeg konfirmeret og skulde ud at tjene — men ik, jeg blev udstyret med kys og bernet sjal til konfirmanden, da andre piger havde hat og frakke, og jeg var vidt forsvilet. Sjaltet var saamænd pænt nok, men kysen!! — og jeg ville jo da helst ligge de andre.

Jeg havde forskellige pladser — gode og mindre gode — men fuldes for dem alle var, at der var meget at bestille fra tidlig morgen til aften alide, og naar vi piger var færdige med vort dagarbejde, skulle vi karte og spinde til sengetid (ved 9-tiden). Naar en 14-15 aars pige havde spredt godning hele dagen, maalket osv., var det jo lidt drøjt at skulle sidde ved ræk eller karer om aftenen.

— Var det ikke for strengt for saa ung en pige at spinde al gaardens godning?

— „Jo, det var det vel nok, men det gjorde alle piger paa gaardene dengang. Men den bedste plads, jeg har haft, var i Haage hos gamle Niels Haage. Aldrig har jeg haft det saa godt som der — aldrig er jeg blevet behandlet saa godt. Selvfølgelig skulle man bestille noget, for eksempel skulle man med i tørvemøsen, køre dynd, og klare sine fire tusinde torv om dagen, men saa kunne Niels Haage komme hen til en om aftenen, naar spinde- og kartarbejde, eller andet ventede, og sige: „Nej, Marie, nu har du bestilt nok. Nu må du være fri for i dag.“

„Den slags gør godt — og huskes.“

— Saa fik du vel en god løn for alt det slob?

Marie smiler: „Naas ja, det er, som man ta'r det. Første aar, husker jeg, fik jeg 40 kroner, og næste aar fik jeg 60 kroner og en par træske og uld!“

— Var du glad for at komme

slags pæne træske. Det blev jeg meget skuffet over.

Min sidste plads var paa „Kandborg“ paa Tørring Mark, hvor jeg kom til at tjene sammen med Frederik Frederiksen fra Hjortsvang. Vi blev kørestær og giftede os og byggede os ejendom i Hjortsvang Kar, hvor vi begyndte med to køer og ingen heste. Det var smaa stue penge, og vi maatte begge i tørvemøsen og arbejde for andre, og ogsaa tage andet arbejde. Saa kom børnene, tolv ialt, de smaa maatte med i børnevognen. Frederik gik ogsaa ud og tækkede, og saa maatte jeg jo passe ejendommen. Naar kornet var tjenligt, kørte jeg det ind paa en hvalber — ja, det var slobt og slobt fra tidlig morgen, til natten faldt paa.

— Jamen Marie, var Frederik ikke urmager dengang?

— „Nej, det blev han senere. Vi søgte ejendommen og byggede et hus i Hjortsvang, oppe ved kirkevejen (det vognmand Jens Andersen nu har). Det var billigt at bygge dengang. Frederik gjorde alt haandingerarbejde, saa det koedede os kun nogle faa hundrede kroner. Han lærte urmagerfaget hos sin fætter, Karl Sørensen, i Thyregod — han havde telefoncentralen der — og i den tid, det stod paa, gik min aarlige udfugt til Thyregod. De store børn maatte saa passe de mindre, mens jeg var hjemme fra, og den mindste havde jeg med i børnevognen. Jeg havde selvfølgelig træske paa. Det gik ikke an at sidde paa sine sto paa en saadan tur.“

— Var du glad for at komme

bort fra ejendommen med alt alldet dér?

— „Aah ja, det var jeg — men der var saamænd nok at gøre for mig endda: Mange børn og smaa stue penge. Der skulle tapes fat. Jeg syede selv alt tøjet til børnene (med fingrene, det varede længe, for jeg fik en slymmedis), jeg strikkede alle strømperne. Jeg syede ogsaa skjorter for andre og fik den fyrstelige betaling af 50 ore stykket — Naar man betænker, at hvert stik var syet med haanden, kan man jo nok regne ud, at tidslonnen ikke var svindende!“

— Din mand blev jo en dygtig urmager, Marie.

— „Ja, det maa vi vist godt sige. Og vi søgte jo huset ved kirkevejen og købte det hus i Hjortsvang, by, som blev vort hjem, indtil Frederik døde, og vor datter, Helga, som ogsaa havde lært urmagerfaget, fortsatte med sin fars forretning, og jeg fik et godt hjem hos hende og hendes mand.“

— Du har ogsaa taget dig af malkearbejde i nogle aar.

— „Ja, da jeg fik børnene lidt fra haanden, tog jeg malkearbejde hos sønnefoged Jørgen Mariksen og vaskede ogsaa spande. Den plads havde jeg i 14 aar. Tre gange daglig gik jeg derned, og tit var det saamænd drøje ture ved vinter-tid, og morgen og aften især. Jeg maatte op kl. 4 hver morgen. Men jeg var glad for mit arbejde dér, for Jørgen var altid god ved mig, og jeg var ked af det, da malke-skinen holdt sit indtog. Naa, men jeg havde jo skoleopførelsen. I 35 aar holdt jeg hovedskolen ren, sønnerne fik jeg en tid ogsaa forskolen og gymnastiksalen.“

— Hvorfor var det? Var der ikke noget med en tandudrækning-egang?

— „Naa, ja, jeg havde det dér saadan med tandpine, og saa gik jeg de 5-6 km til Tørring og fik munden ryddet.“

— Det var vel da med bedøvelse?

— „Vel var det ej. Den udgift kunne da spares. Og saa gik jeg hjem igen og fik skolen gjort ren.“

— Jamen, hvor kunne du dog?

— „Kunne og kunne. Skolen skulde jo da gøres ren.“ (1)

Marie oplyste sin 25 aars fødselsdag, omgivet af sine 8 børn og børnebørn og oldebørn (et barn døde som spæd, tre som voksne). I sine sidste aar maatte hun selvsagt give afkald paa en del arbejde, men givte helt op, net, det laa ikke for hende. Hendes haare blev passet og drevet frem til en møsterhave, og paa dens konto blev hun medlem i Linnærup Husmandforening. Hun strikkede strømper i massevis til familie og til fremmede. Og hun ville med i tørvemøsen og stakke tær om sommeren, som hun fyldte 83 i november, selv om hun maatte ligge paa kumene og stakke. Givte op! Ikke tale om! —

Jeg gæstede hende faa timer, før hun maatte „give op“ for altid.

Hun holdt fast om min haand, som ville hun ikke slippe den.

Saa hvilede hun: „Jeg kan ikke snakke med dig i dag.“

— Det gør jo heller ikke noget, Marie. Vi kender hinanden, kender hinandens tanker. Det er nok, naar vi ser paa hinanden. Ikke ogsaa —

Der tændtes lys i de gamle, milde øjne, og hun trykkede min haand og smilte. . . Da jeg for mange aar siden kom til Hjortsvang, var det hende, der modtog mig oppe i skolen med sit gode smil. Og et smil var hendes eneste nase til mig.

Kort tid efter sov hun ind. En gammel, trænet arbejder, der nu var blevet træt og nu, enbølg kunne, gaa til hvile.

Lili Rübchenmann.

NATLIGT BILDE